

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 2.

Gorici, dne 31. januarja 1913.

Tečaj IX.

Obseg: 1. Cepljenje ameriških trt brez umetne toplote s sadreno ali gipsovo obvezjo; (Nadaljevanje in konec.) 2. O pridelovanju debelega kostanja, maronov; 3. Razni načini po katerih se napravi dobra gnjat ali pršut; 4. Poročila; 5. Kmetovalčeva opravila v februarju; 6. Književnost; 7. Razglasi.

Cepljenje ameriških trt brez umetne toplote s sadreno ali gipsovo obvezjo.

(Nadaljevanje in konec.)

Cepljenje trt s pomočjo sadrene obveze.

Način cepljenja je davnoznan in sicer cepim trte po načinu angleške kopulacije z jezičkom (spehovanje z jezičkom). Paziti je pri tem na to, da je prerez kolikor mogoče kratek in sicer zato, da se cepilna rana čimpreje zaceli, kajti čim krajša je cepilna rana, tim hitreje se ista zaceli.

Ko se je napravila cepilna prereza na podlagi in na cepiču, in ko sta se utaknila oba dela drug v drugega, se obda cepljeno mesto s sadreno obvezo. Pripominjam, da je dobro žgana sadra ali gips po mojih izkušnjah in po popolnih vseh, ki sem jih dosegel, najboljši činitelj pri cepljenju trt. Sadra ima to dobro, da zabrani pristop škodljivim snovem k cepilni rani, kakor vodi, humozni kislini, plesnobi ali katerimkoli glivicam. Četudi je pri sadreni obvezi cepljena rana skoraj hermetično zakrita, vzlic temu prihajata lahko do nje tudi zrak in vlaga, kajti sadra je kakor znano, primerno luknjičava ali porozna snov. Vsa druga vezila kakor n. pr. cepilna smola, loj, gumijevi trakci, itd. ne pripomagajo k dosegu pravega namena, kajti z ene strani zadobi cepilna smola in loj, ker se vrši celjenje cepilne rane v zemlji, razpokline, vsled česar je dostop škodljivih snovi k rani omogočen ali neprepredljiv. Trtni les pa noče biti tudi izpostavljen

ljen nobeni sili, kakršne izvaja rafija ali pa bombaž, kajti trtni les hoče, kakor hitro prične cirkuliranje soka, imeti prosti tek, kar je pri navedenih vezilih izključeno.

Pripravljanje sadre in obdajanje cepljenih mest z njo se izvrši na ta le način: Ko se je pocepilo kakih 25 do 30 trt, se zmeša približno žlica sadre z vodo in sicer se vzame toliko vode, da nastane kuhani kaši ali močniku podobna tvar. To tvar se potem uporabi za zamazovanje cepljenih ran. Zamazujejo se cepljene rane s pomočjo čopiča. Da se pa ne vrine sadra med cepilne rane, obdam jih najpoprej s koščekom svilenega papirja, ki je 2 cm širok in 6 cm dolg. V ta namen služi prav dobro za svalčice ali cigarete izgotovljeni papir, ki da podolgem v dva dela razrezan dovolj papirnih obvezkov. Da se cepljeno mesto s svilenim ali svalčičnim papirjem obveže, oslini se en konec obvezka z jezikom in nato omota krog cepljenega mesta. Ko se je obvezek do konca omotal, oslini se z jezikom še drugi konec obvezka in prilepi na cepljenko. S tem je cepilna rana tako dobro zakrita, da se povrhu nje brez vse skrbi lahko namaže z gipsovim ali sadrenim močnikom. Da pa doseže sadrena obvez svoj popoln namen, ne sme ostati njen močnik dalje nego 2 minuti v vodnem stanu, sicer izgubi svojo moč t. j. ne obstane na trtnem lesu, temuč odpade, kakor hitro se je strdil. Pri napravljanji sadrenega močnika pa se mora paziti nadalje tudi še na sledeče. Če se sadra po 2 minutah v posodi strdi, tedaj naj se je ne stanjšuje še nadalje z vodo, ker bi bilo vse zaman, kajti ta sadra je izgubila svojo pravo lastnost. V tem slučaju naj se sadreni močnik zavrže, posoda dobro osnaži in napravi nov močnik. Enako velja tudi za slučaj, če se močnik po dveh minutah ni strdil. Takemu močniku naj se sadre ne dosiplje, sicer ostane ves močnik brez prave moči. Če se hoče zamazati prav mnogo cepljenk s tem močnikom, delati se mora prav naglo.

S sadrenim močnikom zamazane cepljenke se zložijo tako, da se ena druge ne dotika. Nekoliko minut pozneje, ko se je sadrena obvez na cepljenkah strdila, naj se zložijo cepljenke polagoma v kak zaboj in prenesejo v trtnico, ter takoj zašolajo.

Pripeti se včasih, da aprilsko vreme ovira takojšno všolanje cepljenk. Ker pa je čas o času cepljenja trt v aprilu zelo dragocen in se mora gledati na to, da delavci ne stojijo brez dela, ter se nakopiči v enem dnevu po več tisoč cepljenk, ki pa

tudi ne smejo biti predolgo časa na zraku, zato vložim v takeni slučaju cepljenke v nalašč za to pripravljene zaboje, kjer jih obdam z mešanico, obstoječo iz $\frac{2}{3}$ žagovine in $\frac{1}{3}$ peska. Zaboji za takšno vlaganje cepljenk morajo biti tako veliki, da se spravi v nje lahko 1500 do 2000 komadov. Za vlaganje cepljenk se sme pa rabiti le jelova ali pa smrekova žagovina, kajti le v taki žagovini, ki vsebuje smolo, se ne razvija plesen; istotako se ta žagovina ne skisi tako lahko, kar sicer cepljenkam tudi močno škoduje.

Tako spravljanje cepljenke spravim na kak zaveten prostor, kjer ostanejo tako dolgo, dokler nastopi za všolanje ugodno vreme.

Všolanje cepljenk v trtnico.

Da ni treba uporabljati umetne toplote, se všolajo cepljenke kolikor mogoče pozno, kakor pač vreme dopušča, nekako početkom meseca aprila, kajti do tega časa se zemlja že dovolj ogreje in prične cirkulacija soka takoj. Všolanje cepljenk kakor tudi doba cepljenja naj ne prekorači 15. maja, sicer v nasprotnem slučaju ne dozore cepičevi poganjki do jeseni dovoljno in jim potem jesenski mrazovi lahko zelo škodujejo.

Za trtnico odločenj prostor se mora na vsak način že v jeseni pred saditvijo prerigolati na 50 do 60 cm. Za trtnico najbolj pripravna je peščena ilovnata zemlja, ker ta vsebuje najmanj humusove ali sprsteninske kisline, ter so peščena tla obenem dober činitelj za hitro tvorjenje in razvoj korenin. Početkom marca meseca se pa izvrši sajenje na ta le način: V razdalji 90 do 100 cm se napravijo okopi v smeri proti jugu, da solnce lahko med vrste sije. V te okope, ki se jih pri všolanji razkoplje z lopato v dva dela, se postavijo cepljenke navpično. Opozoriti moram, da ostanejo pri sajenji vselej v globočini zemlje votline in da se te votline v zemljo zapolnijo, zato je treba, da se zemlja po končanem delu zalije. Če ostanejo namreč votline v zemlji, je nevarno, da se začne razvijati plesen na koreninah, kar pa zelo škoduje trtam. Cepljenke se vsade navpično tako, da prideta $\frac{2}{3}$ v zemljo, a $\frac{1}{3}$ da gleda iz zemlje in pokrijejo se končno z rahlo zemljo kakih 10 cm na debelem. Krog vsake cepljenke naj se po sajenji močno potepta. Strogo je treba paziti na to, da močan dež ali suša cepljenk ne odkrije, ker je v

takem slučaju sadrena obvez v nevarnosti. Lahko se zgodi, da bi sadra, izpostavljena solučnim žarkom, preveč žgeče vplivala.

Glavna stvar po všolanji je namakanje (napajanje z vodo), katero naj se izvrši, če je le mogoče z vodo izpostavljeno naravni toploti. Pri namakanji je treba jemati obzir na kakovost zemlje. Ako je zemlja ilovnata in zvezna, naj se namaka bolj poredkoma, sicer bodo začele korenine gniti. So pa tla peščena in prodorna, naj se namaka bolj pogostoma. Konečno še opozarjam, naj se poskrbi za to, da se ne bodo nahajali v trtnici bramorji, zemeljski črvi in voluharji, kajti ti napravijo na trtali lahko veliko škodo.

Kako naj se oskrbujejo cepljenke v poletnem času?

Ko so se cepljenke všolale, naj se puste do 15. junija na miru. V tem času naj se trtnica samo pridno pleve in namaka.

Do prve polovice junija meseca se je cepilna rana že zadostno zacelila, sadrena obvez začne odpadati, kar znači, da je izpolnila svojo nalogo. Od 15. junija naprej je treba poskrbeti, da se poganjki, rastoči iz podlag, in korenine, ki jih je morda nastavil cepič, previdno odstranijo. To prvo kontrolo je treba izvesti z največjo natančnostjo. S prsti ali pa s kako leseno trščico naj se cepljenke nekoliko odgrebejo in sicer previdno in počasi, kajti, če se premočno dregne v cepič, se zaceljena cepilna rana zopet odpre in se mora potem znova celiti. V tem slučaju se pa lahko pripeti, da se novo staničevje na cepljeni rani ni v stanu popolnoma razviti, vsled česar se cepilna rana le mestoma zaceli, kar je pa cepljenki gotovo le v kvar. Ko so se cepljenke oprostile poganjkov, ki so izpahnili iz podlage in cepiči morebitnih korenin, potem se puste na miru do 1. avgusta. Do tega časa naj se trtnica samo in pridno namaka in pleve, a prerahlja naj se tudi zemlja med okopi, ki se je vsled hoje po trtnici preveč steptala, kajti neobhodno potrebno je, da se omogoči pristop zraku do korenin. S 1. avgustom se prične z drugo kontrolo. Do tega časa se je cepilna rana že gotovo zacelila. Sadrena obvez do tega časa tudi odpade. Tudi pri ti kontroli je treba poganjke, vzrasle na podlagah in koreninice, ki bi jih nastavil cepič, odstraniti. Pri tretji kontroli, t. j. 15. septembra,

naj se cepljenke krog in krog do pod cepljenega mesta odgrebejo in pusti potem tako do izkopavanja in presajanja na stalno mesto. Na tak naravni način izrejena trta, vsebujoča ves rezervni sok, se bo tudi pozneje ali na stalno mesto vsajena, ugodno razvijala.

Kako se imajo shraniti podlage in cepiči, odločeni za cepljenje, v zimskem času.

Če se podlage in cepiči že v jeseni pravilno pripravijo in pravilno shranijo, zagotovimo si že s tem dober del ugodnega vspela in sicer je treba postopati z njimi na ta le način:

Ves trtni les, namenjen za cepljenje, t. j. bodisi podlage kakor tudi cepiči naj se puste v kolikor mogoče dolgih kosih, da ostane namreč v njih kolikor mogoče mnogo rezervnega soka. Ako se razrežejo trtne mladike že v jeseni na kratke kose, izgube s tem velik del rezervnega soka, in zgodi se, da ne pride vsled tega po cepljenji cirkulacija soka niti v tok.

Druga napaka, ki se jo napravi pri cepljenji trt je ta, da se skoraj vedno podlaga in cepič pred cepljenjem opereta z vodo in opazil sem celo, da so se devale mladike, namenjene za cepljenje, v vodo, da bi postale bolj muževne in da bi se vsled tega laže napravil cepilni prerez. Kdor to dela, ravna napačno, kajti napačanje trtnega lesu z vodo ne prija trtnemu soku. V takemu slučaju se vrši celjenje cepilne rane, vsled nepravilne sestave sokov, nepopolno, a obenem je trtni svrž ali stržen, vsled nečiste vode, ki jo je les popil, navadno v nevarnosti. Če je le možno, naj se toraj namakanje trtnega lesu pred cepljenjem opusti. Po zimi pravilno shranjen trtni les ne potrebuje, da bi se ga z vodo umilo ali pa z njo napojilo. Ako je bil trtni les pravilno ali v vlažnem pesku shranjen, zadošča, da se ga o cepljenji samo s ščetjo ali krtačo osnaži.

Pozimi naj se zakoplje za cepljenje namenjen les v snažnem, ovlaženem pesku v primernih shrambah ali v kakem zavetju in sicer, če je le mogoče naj se zagrebe pokončno ali pa na pošev.

O pridelovanju debelega kostanja, maronov.

Da se zamore pridelovati debelo zrnati kostanj, ali takozvani »maron«, sta neobhodno potrebna dva faktorja in sicer

prvič primerno podnebje in drugič primerna tla. Primerno podnebje za kostanj, maron je ono, ki mu po pravici lahko rečemo »v i n s k o p o d n e b j e«. Vinsko podnebje pa se sme imenovati le takšno podnebje, kjer dozori grozdje redno vsako leto. Primerna zemlja za kostanj je pa pred vsem rumena ali celo rdeča ilovica, in če tudi bi bil svet zelo skalovit. Pri nas, na Goriškem, obstojata v vinorodnih pokrajinah oba ta pogoja, radi česar se dobi pri nas marsikje kostanjevo drevje v izobilju; kar celi gozdiči se dobe v nekaterih krajih. Žal, da se prideluje na tem drevju večidel le navadni, drobno zrnati kostanj; le malo se pridelja debelozrnatega kostanja ali maronov. Drobnozrnati kostanj pa nima v primeri z debelozrnatim kostanjem ali maronom nikoli tako visoke cene. Lansko leto n. pr. je stal v Trstu, in sicer koj ob pričetku maronove dobe, kilogram marona 30 vinarjev, navadni drobni kostanj, pa se je vdobil v istem času lahko po 10 vinarjev. Kasneje se je pa cena maronu višala in višala.

Več kakor gospodarsko opravičeno bi gotovo bilo, ako bi se pri nas in sicer povsod tam, kjer drobno zrnati kostanj dobro obrodi, že vendar enkrat pričelo s pridelovanjem debelozrnatega kostanja ali maronov. Pridelovati bi ga kazalo še tolikor bolj, ker je pač kostanj sadno pleme, katero ne zahteva razen pobiranja nikakega drugega obdelovanja. Kostanj uspeva dobro in še celo prav izborno tudi na skalovitem svetu, t. j. na takšnem, kakršnega se za drugo kulturo, izvzemši za gozd, brez velikih stroškov ne da pripraviti.

Gospodarskega uvaževanja zelo vredna pa sta pri pridelovanju maronov tudi postranska pridelka, namreč listje za nastilj in les za kurjavo. Da bi se cena maronu radi obilnejšega pridelovanja bogve za koliko znižala, se pač v doglednem času ni bati, kajti zmanjka ga vsako leto in sicer že prezgodaj. Zato pač ne morem storiti drugega, nego priporočati našim, v vinorodnih krajih kmetujočim deželanom in kateri razpolagajo že z večjimi ali manjšimi nasadi navadnega kostanja, naj se polotijo čimprej pridelovanja maronov. Pa tudi tistim našim gospodarjem, ki navadnega kostanjevega drevja še nimajo, pa bivajo v vinorodnih krajih in razpolagajo s kakim takim takim zemljiščem, na katerem bi se kostanj s pridom lahko sadil, svetujem, naj to store in naj se polotijo pridelovanja maronov. Povedati pa hočem tudi, kako naj bi začel eden in drugi in sicer brez dalj-

nega odlašanja in sicer prej ko mogoče in najbolje bi bilo že takoj letos. Seveda zamorejo storiti to poslednje le tisti gospodarji, ki maron že pridelujejo. Tak gospodar je n. pr. župan in deželni poslanec g. Klančič v Podgori*). Gotovo pa se dobri enakih gospodarjev še več na Goriškem, osobito pa v Brdih in tudi v Istri. Če bi se obrnili do kakega kmetijskega društva, pozvedeli bi lahko še za večje število takih gospodov.

Ko se maronovi čepiči poberejo, shraniti se morajo do dobe cepljenja v kaki hladni kleti in sicer tako, da se položijo na vlažen pesek in še povrh z enakim peskom pokrijejo. Da se pesek preveč ali docela ne presuši, naj se ga včasih poškropi ali povlaži z vodo. Cepiti se začne kostanje, kakor hitro je postala mladika tako muževna, da je mogoče napraviti iz njene lubadi piščalko, t. j. kakor hitro postane kostanjevo drevo sočno ali muževno. O tem času se cepi kostanj, kakor pravimo »z a l u b a d a l i z a k o ž o«. Na ta način se kostanj namreč kaj rad sprime in tudi cepič kasneje prav čvrsto poganja. Kako se izvrši ta način cepljenja, kažejo nam razločno pridjane podobe in njihov opis.

Podoba 1.

Podoba 2.

Podoba 3.

Podlaga se na tistem mestu, na katerem se namerava vcepiti, skrajša — odžaga ali pa odreže — in z oštrim nožem pričeli. Nato se ji na strani, odkoder prihaja burja, lubad od zgoraj navzdol nareže ter s pomočjo trde, lesene zagozdice privzdigne

*) Na Slapu pri Vipavi imajo gospodarji že precej maronovega drevja nasajenega.

od lesu. Na pod. 1. nahajajoča se puščica znači stran, odkodar prihaja burja. Da se vlagajo cepiči vedno na to stran podlage, je j a k o v a ž n o, sicer burja cepiče kasneje, ko poženejo, prav lahko odloži. Če se pa postavijo cepiči tako, da se opirajo njihova sedla na podlagine vodoravne prereze, jih burja zlepa ne odloži.

Cepič je treba prirediti natančno tako, kakor predočuje pod. 2., namreč tako, da bo imel en popek (a) na hrbtišču sedla, drugega pa tik nad sedlom (b). Nad tema popkoma se pusti cepiču lahko še dva do tri popke, več pa jih ni potreba. Jako važno je nadalje, da se cepiču lubad ob obeh straneh stopinje nekoliko posname in sicer tako, kakor jasno kaže pod. 2. Tako prirejenti cepič se porine končno za podlagino lubad in ga nato z močno bombažasto vezjo trdno priveže ter rane na cepiču in podlagi z mrzlo tekočo cepilno smolo zamaže. Podoba 3. kaže izgotovljeno tako požlahnitev, katere se, če je bila pravilno izvršena, p r a v r a d a s p r i m e in prav krepko raste, nasprotno pa se drugi načini cepljenja pri kostanju nič prav ne obnesejo. Ker napravi na prejepisani način cepljeni kostanj prav krepke poganjke z velikimi listi, zato je dobro, da se priveže k izgotovljeni požlahnitvi, eno ali celo dve vejici z bekami, da se bodo nastali poganjki kasneje na nji opirali in da jih veter ne more tako zlahka odvaliti.

Ako se hoče pocepiti na enem in istem drevesu več vrhov, n. pr. pri velikem 10 do 12 ali še več, potem kaže, da se pocept v prvem letu le polovico in šele drugo leto drugo polovico vrhov. Če se ravna pri večjem drevju na ta način, prepreči se s tem, da cepiči prebujno ne poganjajo, sicer bi prebujno raztoče lahko veter ali burja odvalila.

Italijani, pravi mojstri v pridelovanju maronov, cepijo kostanj spomladi v popek, pa tudi na piščalko. Da teh dveh načinov tu ne morem priporočati, imam posebne vzroke. Oba načina zahtevata namreč sočnih ali muževih cepičev, takih pa se v našem slučaju, t. j. v smotru tega članka, le težko dobi v precejšni množini, ko bi se pa tudi n. pr. lahko vdobili, vpraša se pa, ali bi se dali uspešno uporabiti.

Zdaj hočem pa povedati, kako bi zamogel priti tak gospodar, kakršnega sem zgoraj navajal, do večjega maronovega na-

sada v slučaju, da ima na razpolago primerno zemljišče, a še nikakih večjih drobno zrnatih kostanjevih dreves na njem.

Kostanj - maron se da v drevesnicah prav lahko izrediti. Posadi se namreč v drevesnico seme drobnozrnatega kostanja, ter po nekaterih letih te divjake v primerni višini pocepi z maronovimi cepiči za lubad. Krasna drevesa za presajanje na stalno mesto se dajo izrediti sicer na ta način, vendar pa ne morem te izreje, na podlagi lastnih izkušenj, nikomur priporočati. In zakaj ne? Dolgoletna, tozadevna izkušnja, ki jo imam s Slapa pri Vipavi, je pokazala namreč, da na ta način izrejeno sadno drevje in potem presajeno na stalno mesto, naj si bode še tako lepo, krepko, ter dobro okoreninjeno, ne da zaželenega uspeha. Po nekotikih letih po presaditvi na stalno mesto poganjajo namreč kostanji slabo in pahajo iz korenininega vratu ali tik zemlje vse polno poganjkov. Konečno se takemu drevju krone posuše, posuši ali usahne jim daljši ali krajši del debla t. j. od krone nizdol in večletni trud izreje takega drevja v drevesnici je bil ves zaman. Zakaj se ravno kostanjevo in sicer v drevesnici izrejeno visoko debelnato drevje tako slabo sponaša na stalnem mestu, je dosedaj sicer še popolnoma nejasno, dasiravno je potom izkušenj to dognana stvar. Iz prejnavedenega vzroka kaže, v slučaju, da se hoče kako zemljišče s kostanji obsaditi in jih kasneje s cepiči marona pocepiti, ravnati na ta le način. V drevesnici naj se izredi iz zrnja drobnozrnatega kostanja k večem dvoletna drevesca. Ta naj se presade potem na stalno mesto, izgoji tam visoka debla, in šele takrat pocepi v primerui višini za lubad s cepiči marona. Kdor bi hotel že letos to storiti, naj si nabavi koj nekoliko zrnja drobnozrnatega kostanja, spravi naj ga pa v kak zabož tako-le: Na dno zaboja naj nasuje kaka dva prsta na debelem vlažnega peska, nanj naj dene plast kostanjevega zrnja, jo pokrije zopet s plastjo peska i. t. d. dokler je zabož napolnil. Tako napolnjen in s pribitim pokrovom previden zabož, naj se potem na prostem, in sicer najbolje v bližini drevesnice, tako globoko v zemljo zakopa, da ga zmrzal ne doseže. Ko prične zrnje spomladi kaliti, posadi naj se takoj v drevesnico.

Konečno moram še pripomniti, da Italijani, če hočejo pridelati lep, debel maron, drevje vsakih toliko let, n. pr. vsakih 15

do 20 let, pomlade. Skrajšajo mu namreč vse veje do neke gotove dolžine.

S tem bi bil dovršen članek, s katerim bi se, ako bi se ga uvaževalo, lahko doseglo v naši deželi velikih dohodkov.

R. Dolenc.

Razni načini po katerih se napravi dobra gnjat ali pršut.

Dobrota gnjati odvisi od načina prireditve. Istina je, da odvisi dobrota pršuta tudi od prešičje pasme. Od vseh prešičev se ne zadobi jednako tečna in okusna gnjat, a tudi od načina pripravljanja odvisi njena dobrota.

Gnjat se napravi na več načinov, ali navesti hočemo tu samo nekatere glavnejše in navadnejše načine. Amerikanci na pr. imajo svoj način. Vsak napravi gnjat za se, a pripravljajo na sledeči način:

Zmeša se 4 dele kuhinjske, na drobno zdrobljene soli, 1 del čistega in presejanega lesnega pepela ter se s to zmesjo dobro vriba oni del gnjati, ki s kožo obdan, a potem se vriblje gnjat navzdol proti parklju. Nato se gnjat obrne in vriblje mesnati del, za tem se posuje ali potrosi gnjat $1\frac{1}{2}$ cm na debelem s prej omenjeno zmesjo tako, da je vsa s to zmesjo obdana. Nato način, z zmesjo soli in pepela, obdane gnjati se denejo v kad, prej pa preden se jih vloži v kad, naj se natrosi na dno kadi zgoraj navedena zmes soli in pepela. Ko se je to učinilo, naj se denejo na dno kadi najpoprej gnjati ali pršuti. Ko je dno pokrito, nasuje naj se zopet one zmesi na vrh, zatem vloži drugo, tretjo itd. Paziti je treba, da se gnjati tako potrosijo z zmesjo soli in pepela, da se gnjat druge gnjati neposredno ne dotika. V ti kadi naj se puste gnjati od mladih prešičev 4 do 5, a od starejših 7 do 8 tednov. Ko ta rok poteče, vzame naj se gnjat za gnjatjo iz kadi ter omije z mlačno vodo, da se odstrani vsa sol, koja se gnjati drži. Za tem se gnjati dobro osuše, pripravijo za obešanje in pomečijo v tako zvani maži za meso, ter obesijo v prostoru za prekajanje mesnine, da se v dimu osuše. Maz za meso se napravi

z vrelo vodo in prav drobno presejanim pepelom. Preden se gnjati s tem namažejo, treba jih je osušiti.

Drug način po katerem se gnjati pripravljajo, je nekoliko težavnejši. Zmes za ta način napravljajna gnjati se napravi tako le: Za vsakih 6 kg gnjati se vzame 35 gr solitra, 375 gr kuhinjske soli in 16 gr črnega popra. To se vse skupaj zmeša in z njim gnjati dobro vriba, pusti stati v ti zmesi tri dni, a tretji dan se jih polije z 250 gr sladkornega sirupa.

V poslednji raztopini ostane gnjat en dan, a potem se skozi en mesec vsak dan obrača in vriba s to raztopino. Po enomesečnem vsakdanjem vribanju in neprestanem ležanju v raztopini, dene se gnjati v frišno vodo in pusti v nji 12 ur. Na to se gnjati omije, pusti osušiti, ter obesi potem v prekajevalnico, da se v dimu presuše.

Gnjati se napravljajo tudi na ta način, da se takoj dobro vribajo z zmesjo kuhinjske soli in solitra. Odstraniti je treba z gnjati kolikor mogoče veliko kosti, a one, ki ostanejo, naj se dobro in večkrat natrosijo z zmesjo. Osoljeni pršuti naj se shranijo kakih 10 dni v hladni kleti in naj vsak dan znova posolijo s solmi. Gnjati v kleti, bodisi da so obešene, ali pa tudi če se položijo na slamo, se ne smejo druga druge dotikati, a tudi ne ležati druge vrh druge. Velike gnjati naj se puste v shrambi celih 20 dni, manjše samo 15 ali 10 ali celo samo 8 dni, nato naj se obesijo in presuše v dimu.

P. P. v »Razumni Gospodar«.

P O R O Č I L A.

Sadjarski tečaj na Grmu priredi ravnateljstvo kmetijske šole v pondeljek in torek dné 24. in 25. februarja t. l. Namen tečaja je povzdiga domačega sadjarstva. Na sporedu so naslednja predavanja. V p o n d e l j e k, dne 24. februarja. Od 2 do 4 popoldne: Razčrtavanje sadnih nasadov. Naprava drevesnih jam. Obrezovanje dreves pred saditvijo. Pravilna saditev dreves. Od 4 do 5 popoldne: Praktične vaje v šolskem sadovnjaku.

V t o r e k, dné 25. februarja .Od 8 do 10 dopoldne: Oskrbovanje mladega in starejšega drevja. Obrezovanje. Pomlajevanje in precepljanje. Od 10 do 12: Praktične vaje v sadovnjaku. Od 2 do 4 popoldne: Najvažnejše o gojitvi in oskrbovanju pritličnega drevja. Od 4 do 5 popoldne: Praktične vaje v šolskih nasadih. Tečaj je namenjen gospodarjem in kmetskim mladeničem. Kdor se hoče tečaja udeležiti, naj se priglasí po dopisnici. Oddaljenim in revnim udeležencem s Kranjskega plača ravnateljstvo stroške za pot do Novegamesta in podporo 2 K na dan za prehrano. Podpora se dovoli le onim, ki zanjo pravočasno po dopisnici prosijo. Priglasila in prošnje za podporo je treba nemudoma poslati ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu (pošta Kandija).

Živinorejski in mlekarški tečaj priredi ravnateljstvo kmetijske šole na Grmu v sredo in četrtek, dné 26. in 27. februarja t. l. Namen tečaju je zboljšanje kravje reje v zvezi z mlekarstvom. Na sporedu so naslednja predavanja. V s r e d o, dné 26. februarja. Od 2 do 4 popoldne: Vrednost kravje reje. Odbiranje molznih krav. Raba krav za plemo. Krmljenje krav. Strežba molznim kravam. Molža. Stroški kravje reje. V č e t r t e k, dné 27. februarja. Od 9 do 11 dopoludne: Prodaja mleka. Ravnanje z mlekom. Lastnosti mleka. Napake in pomanjkljivosti mleka. Mlečna posoda. Popoldne od 2 do 4: Prodaja smetane in presnega masla. Oddajanje in razpošiljanje presnega masla Gospodarski pomen mlekarških zadrug. Pouk se pojasnuje s praktičnim razkazovanjem. Tečaj je namenjen našim gospodarjem in gospodinjam. Želi se, da se ga mnogoštevilno udeleže tudi naše gospodinje in kmetška dekleta. Kdor se želi udeležiti naj se priglasí po dopisnici. Oddaljenim in revnim udeležencem s Kranjskega plača ravnateljstvo stroške za pot do Novegamesta in podporo 2 K na dan za prehrano. Podpora se dovoli le onim, ki za njo po dopisnici pravočasno prosijo. Priglasila in prošnje za podporo je treba nemudoma poslati ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu (pošta Kandija).

Nakup bikov v Lurnfeld-u. Deželna vlada koroška nam je poslala in obenem prosila naj priobčimo v našem glasilu naslednje? »Kakor se zdi so nameravali nakupiti interesirani krogi na Goriškem v Lurnfeld-u, v okraju Spital na Koroškem, bike za rejo in jih uporabiti potem za plemo.

Doslej se ti biki pa vendar še niso nakupili in sicer radi tega, ker menijo ti krogi, da razsajajo na Koroškem še sedaj živinske kužne bolezni.

Ker bi taka mnenja gotovo le škodovala dobri stvari, zato si usoja naznaniti c. kr. deželna vlada, da ne razsajajo v Lurnfeld-u oziroma v okraju špitalskem na Koroškem že od 1. novembra in v vsem političnem okraju Spital že od 13. decembra 1912 nikake kužne bolezni t. j. kužna bolezen na gobcu in parkljih in da sta na Koroškem tačas okuženi samo dve občini v beljaškem političnem okraju, ki sta pa tako oddaljeni od Lurnfeld-a, da ni mogoče zanesti kužnih bolezni z v špitalskem okraju nakupljenimi biki v druge kraje.

Kmetovalčeva opravila v februarju.

Na d o m u: Sedaj je čas za naročbe potrebnih semen. O lepem vremenu prezračuj pridno razne shrambe. Molzno živino krmi pozimi dvakrat, vprežno pa trikrat na dan. Skrbi, da bo živina sita, a tudi napojena; napajaj jo po dvakrat na dan. Če lansko vino ni še pretočeno, pretoči ga vsaj v tem mesecu. Shranjeni krompir večkrat pregledaj in če je pričel gniti, prebiraj ga večkrat in gnilega odstrani.

Na p o l j u: Dokler je zemlja premokra, ne leti se obdelovanja, če je pa dovolj osušena, orješ lahko za jaro žito. Žitno seme namakaj pred sejanjem v 2 do 3% modrogalični raztopini, ker galica pomori kali raznih žitnih bolezni. Preglej, če so jarki in poti ob polju v redu. Pognoji deteljišča s pepelom, ali pa s superfosfatom in kalijevo soljo. Gnojnice ne polivaj po deteljiščih, ker to je potrata.

V v i n o g r a d u: Če ni premrzlo, lahko sadiš trte, a o lepem, toplem vremenu trte lahko tudi obrezavaš in privezavaš. Če vinogradov nisi še pognojil, pognoji jih sedaj in sicer s superfosfatom, kalijevo soljo in žvepleno-kislim amonjakom. Namesto amonjaka vzameš lahko in sicer, ko začno trte poganjati, čilksi soliter.

V s a d o v n j a k u: S sajenjem sadnega drevja lahko pričneš. Za nabiranje cepičev je sedaj ugoden čas. Poberi z drevja goseničje zapredke in sežgi jih. Sadne divjake, ki so dovolj močni in jih nameravaš cepiti v drevesnici, posadi v njo. S cepljenjem sadnega drevja v roki lahko pričneš.

N a v r t u: Posej zgodnji grah, petršilj, špinačo, solato in korenje. Pripravi gnojne ali gorke lehe za izrejo sajenic zgodnje zelenjave, kakor solate, zelja, kapusa, paradižnikov, kumar in čebule. V gredice pa posejaj tudi mesečno redkvico. Špargljeve nasade okopaj in če je treba pognoji jih.

N a t r a v n i k u: Če hočeš imeti na travniku močno travo, pognoji ga z gnojnico ali pa z žvepleno-kislim amonjakom in sicer s slednjim, kakor hitro začne trava gibati. Hočeš pa imeti na travnikih mnogo detelje, pognoji ga s superfosfatom in kalijevo soljo.

V g o z d u: Za nabiranje gozdne stelje je sedaj primeren čas. Pripravi si les za trte, za visoki fižol, za kurjavo itd.

KNJIŽEVNOST.

Gospodarska smotra. Izišla je 6. številka tega časopisa z naslednjo vsebino: **R a s p r a v e i članci:** Dr. V i n k o M a n d e k i ć — Svalöf kao stanica za uzgoj bilja. **Listak:** Dr. N j e g o v a n — O kemičnem sastavu, te o načinu njegova paktvaranja. **U r e d n i š t v o:** Izložba peradi, golubova i kunića v Osijeku; Z. Djelovanje duhanskog dima na bilje; M i l u t i n U r b a n i: Bakterije v smrznutoj zemlji; Z: Analiza najobičnijih trava; S t e v a n B a b i ć: Fakultativno i obligatno osiguranje blaga u Hrvatskoj. **Književnost:** Nikola Modrić: Stjepko Debenjak: Seljačke zadruge drugje i kod nas; M. M o h a č e k: Sastav i priredba bilinske hrane; D r. M a n d e k i ć: Landwirthschaftliche Hefte.

Podeljevanje nagrad za murbine nasade po vzorcu vinogradov in za poskusne nasade po vzorcu travnikov.

Deželni odbor stremi za tem, da bi se murbina ščitasta uš, ki grozi uničiti murbina drevesa v naši deželi, čim uspešneje zatirala in čimprej popolnoma zatrla. To bi se doseglo najprej s tem, da bi se naši kmetovalci vzgajili murbine nasade na racionalen način. Z namenom, da bi se ta način zatiranja murbine ščitaste uši intenzivno izvrševal, razpisuje deželni odbor nagrade za murbine nasade po vzorcu vinogradov in za poskusne murbine nasade po vzorcu travnikov. V to svrhu je določil od zneska, ki ga je bilo dovolilo c. kr. poljedelsko ministerstvo leta 1912., v pokončevanje murbine ščitaste uši, svoto 1000 K.

Za podelitev nagrad smejo prositi vsi oni mali posestniki, ki dokažejo, da so odločili za gojenje murbinih nasadov primeren kos svojega zemljišča v najmanjšem obsegu 1800 štirjaških metrov in da so zasadili tekom letošnje pomladi primerno število cepljenih murbinih sadik na v to odmenjenem zemljišču, bodisi drevesca visoke vrste po vzorcu vinogradov bodisi sadike nizke vrste po vzorcu travnikov.

Tozadevne prošnje za podelitev nagrad morajo prosilci predložiti deželnemu odboru potom domačih županstev najkasneje do 15. marca 1913.

DEŽELNI ODBOR.

Deželni glavar:

Pajer.

Št. II—21/2.

RAZGLAS.

C. kr. domobranska uprava namerava svojo potrebo kornjeniških remont v spomladi 1913 pokriti, kakor dosedaj, potom prireditve komisijonelne nabave remont.

V to svrhu priredi v **Gradiški v soboto, dne 22. februarija 1913 ob 8^{2/3} uri dopoldne** komisijonelni nakup remont, kojemu bode prisostvovala v to določena komisija divizije dalmatinskih deželnih strelcev na konju.

Kupilo se bode samo konje od rejcev lastnih in kupljenih konjev zrejene in notorično od njih vzgojene, ki so opremljeni z živinskimi potnimi listi izdanimi v smislu § 8, zakona od 6. avgusta 1909, drž. zak. šte. 177, od četrtega do sedmega leta, od 158 do 166 cm visokosti, z dobrim hrbtom, in ki imajo pravilno hojo.

Za take **plemenske konje**, ki so povsem sposobni za remonte, se bode plačalo po 700 kron.

Tem konjem je možno pripoznati tudi, oziraje se na njih kakovost in na druge okolnosti, še posebna nagrada iz sredstev c. kr. poljedelskega ministerstva in sicer po sledečih načelih.

Nagrado zamorejo samo oni rejci dobiti, ki imajo državljansko pravico v državnem zboru zastopanih kraljestvih in deželah in ki potom »pedigrée-ja« (svedočbe plemena) dokažejo, da so dotične remonte zares sami v tostranski državni polovici vzgojili.

Rejci kupljenih konjev morajo predlagati dotične »pedigrée« in svedočbe plemena od rejcev in tudi dokazati, da so resnično sami vzgojili dotične remonte v tostranski državni polovici.

Za slučaj, da ne bi posamezni rejec zamogel doprinesti za časa nakupá tega dokaza, zamore komisija za nakup remont izjemno dovoliti, da se ta dokaz pozneje, toda najkasneje tekom 14 dnij, predloži četi, koja je nakupila remonte.

V tem slučaju se izplačajo nagrade iz zaklada c. kr. poljedelskega ministerstva po predložitvi potrebnih listin potom imenovane čete.

V obče ne bode nagrada za posameznega konja večja nego 100 kron.

To se daje vsled odloka c. kr. domobranskega ministerstva z dné 13. januvarija 1913, št. XVI—62 na obče znanje.

TRST, dné 23. januvarija 1913.

Od c. kr. namestništva.

Št. 515/13.

G o r i c a, dne 22. jan. 1913.

